

วารสาร “รักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์”

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนบุรี
วารสารราย ๔ เดือน ฉบับ ๒ ปี ๑ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๓

สารบัญหน้า

- ๓.....สาส์นจากผู้บริหาร
- ๔.....บทบรรณาธิการ
- ๕.....ข่าวความเคลื่อนไหว - สัมมนา "รักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ภาคกลาง"
- ๙.....บันทึกกลุ่มชาติพันธุ์ - กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาว
- ๑๕.....แหล่งเรียนรู้ชาติพันธุ์ - พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดผึ้งคลอง (ไทยพวน)
- ๑๗.....วิจัยชาติพันธุ์ - การสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทยเงิน
- ๑๙.....ฐานข้อมูลวัตถุทางชาติพันธุ์ - กริชใบปรือ

ชื่อวารสาร

รักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์, ราย ๔ เดือน

เจ้าของ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก กรมศิลปากร
www.kanjanaphisek-museum.go.th

วัตถุประสงค์

- เผยแพร่งานวิจัยความรู้ทางด้านชาติพันธุ์วิทยา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ระหว่างประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์และองค์กรต่างๆ
- เป็นสื่อกลางเชื่อมการสื่อสารระหว่างพิพิธภัณฑสถานกลุ่มชาติพันธุ์ สถาบัน และองค์กรต่างๆ
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก และชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

การเผยแพร่

- เปิดรับสมัครสมาชิกวารสาร ในนาม "เครือข่ายพช. กาญจนภิเษก"
- เปิดรับบทความ ข่าวสารจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ในกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในประเทศไทย นักวิจัย และนักศึกษา เพื่อพิจารณาพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยบรรณาธิการจะจัดรูปแบบบทความตามมาตรฐานการพิมพ์

ติดต่อบรรณาธิการ

นิตยา กนกมงคล
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก คลองห้า
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๐
โทร ๐๒ ๙๐๒๗๕๖๘-๙
อีเมล nitayaka@hotmail.com

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

นิตยา กนกมงคล
รักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์, วารสารราย ๔ เดือน. ปทุมธานี
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก, ๒๕๕๓.
๒๐ หน้า
ประเทศไทย- ชาติพันธุ์วิทยา

ISSN

๑๙๐๖-๙๒๑๙

ที่ปรึกษา

นางจารุณี อินนิตฉาย
ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก

บรรณาธิการ

นางสาวนิตยา กนกมงคล

กองบรรณาธิการ

นายสุทธิศักดิ์ อรุณศรี	นางสาวดาริกา ธนะศักดิ์ศิริ
นางจินดา หุนตระกูล	นายสมนึก จำปา
นางเพลิน ขำภักดิ์	นายมนตรี กันยะติ

พิมพ์และออกแบบ

บริษัท บางกอกอินเฮ้าส์ จำกัด
๙๒๓/๓๙๙ ถนนศรีอยุธยา ๑
ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรสาคร ๗๔๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๓๔-๔๒๑๕๙๖
อีเมล bangkokinhouse@hotmail.com

สาส์นจากผู้บริหาร

จากการเปิดตัวโครงการเครือข่ายรักษาวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ภาคกลางเมื่อเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา ทำให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก สามารถสร้างเครือข่ายที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในจังหวัดต่างๆ ในภูมิภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคตะวันออก คือ ลาวเวียง ลาวครั่ง ลาวเงี้ยว ไททรงดำ พวน มอญและชอง ทั้งประเภทบุคคล และกลุ่ม องค์กร หรือชมรม ทุกคนต่างมีความเข้าใจในบทบาทและสถานะของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก รวมถึงการดำเนินงานกรมศิลปากรด้วย นับเป็นก้าวแรกในความสำเร็จของโครงการเครือข่ายมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากร ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก ซึ่งจะเป็นสถาบันหรือศูนย์อนุรักษ์มรดกที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมกลุ่มชนต่างๆ ในประเทศไทยให้คงอยู่ตลอดไป

ข้อคิดประการหนึ่งที่สะท้อนมาจากการเสวนาระหว่างกลุ่มชน คือ การอนุรักษ์และการพัฒนาที่มักถูกนำมาเคียงคู่กันนั้น ไม่สามารถนำมาใช้ได้เสมอไปในงานด้านวัฒนธรรมกลุ่มชนหรือวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่มักจะเป็นไปในทางทิศตรงกันข้าม โดยเฉพาะที่ต้องเกิดจากการประสานประโยชน์ระหว่างเจ้าของวัฒนธรรมกับบุคคลหรือองค์กรภายนอก จากสาเหตุของความไม่เข้าใจ ความไม่รู้ วัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ทำให้วิธีการแตกต่างกันออกไปด้วย ผู้รู้ท่านหนึ่งได้สรุปกรณีตัวอย่าง

ของตนไว้เป็นอุทาหรณ์แก่เพื่อนสมาชิกต่างกลุ่มว่าสถานะของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ได้เริ่มแปรเปลี่ยนไปจากความเป็นตัวตน ความเป็นเจ้าของ ที่ยึดให้ผู้อื่นได้เล็งเห็นและยอมรับ ได้กลั้บกลายเป็น "นักแสดง" และ "ผู้ดู" คนอื่นที่แสดงเป็นตัวเอง ตามลำดับ ดังนั้น จึงขอใช้เวที พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก ในครั้งนี้เป็นการเปิดประเด็นทางความคิดให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่กำลังพัฒนาตามกฎหมายที่ถูกกำหนดโดย "ผู้อื่น" ในการตั้งรับและยืนหยัดในแนวทางที่กำหนดขึ้นด้วยตนเอง เพราะนั่นคือ วิธีการอนุรักษ์ที่ถูกต้องและยั่งยืน

ในฐานะตัวแทนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก จะไม่ขอสรุปประเด็นทางความคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไว้ ณ ที่นี้ ด้วยต้องการให้วารสารรักษาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เป็นสื่อกลางและเวทีด้วยเช่นกัน ในการถ่ายทอด นำเสนอและแลกเปลี่ยน ความรู้ ความเข้าใจ ระหว่างท่านผู้รู้ สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ เพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของคนไทยในปัจจุบัน

จารุณี อินเจิดฉาย
ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก

บทบรรณาธิการ

สวัสดีค่ะ ยามนี้คงเป็นช่วงเวลาที่เราเหล่าสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวิถีของชาวนาข้าวไร่ ชาวนาสวน ได้ชุ่มฉ่ำใจกับสายฝนที่เริ่มตกลงสู่พื้นที่เกษตรกรรมกันบ้างแล้วนะคะ เดือน ๖ ที่ผ่านมาเป็นช่วงเวลาของการทำพิธีแรกนา ไถนาแรกหรือนาตาแขก เพื่อเรียกขวัญกำลังใจให้ได้ผลิตผลสมบูรณ์ในฤดูฝนนี้ แต่หากพื้นที่ที่ฝนยังไม่มาก็คงจะได้ทำพิธีแห่นางแมวขอฝนกันเช่นที่บ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งบรรณาธิการไปลงพื้นที่เมื่อไม่นานนี้ เพื่อเตรียมข้อมูลจัดนิทรรศการพิเศษเรื่อง **"ข้าวและวัฒนธรรมข้าว"** ที่จะเปิดงานในช่วงเดือนสิงหาคมศกนี้ ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี จากนั้นจะเคลื่อนไปสู่กลุ่มนักเรียนที่โรงเรียนบัวแก้วเกษร อำเภอลาดหลุมแก้ว และ กลุ่มประชาชนที่ฟิวเจอร์ปาร์ครังสิต โอกาสนี้จึงขอเชิญท่านผู้สนใจเข้าชมนิทรรศการโดยอาจสอบถามทางกองบรรณาธิการอีกครั้ง

วารสาร **"รักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์"** ฉบับนี้เป็นฉบับที่ ๒ แล้วค่ะ หลังจากฉบับที่ ๑ ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากชาวกลุ่มชาติพันธุ์ สมัครเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย พช.กาญจนบุรี เพื่อรับวารสารสำหรับติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกัน ในการเปิดตัวที่งานสัมมนา **"รักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ภาคกลาง"** ที่ผ่านมาซึ่งกองบรรณาธิการได้รายงานบรรยากาศอันอบอุ่นระหว่างพี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์ในคอลัมน์ข่าวความเคลื่อนไหวฉบับนี้ และตามมาติดๆ ด้วยบันทึกชาติพันธุ์เรื่อง **"คนไทยเชื้อสายลาว"** โดยอาจารย์สมิง จงกะสิกิจ ชาวลาวครั้งที่เข้าร่วมสัมมนา และมอบบทความให้กับบรรณาธิการในทันทีที่สมัครสมาชิกวารสารเล่มแรกในงาน

สำหรับคอลัมน์แหล่งเรียนรู้ชาติพันธุ์ จะนำท่านไปชมพิพิธภัณฑ์วัดฝั่งคลอง ในชุมชนพวนที่อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ซึ่งบรรณาธิการไปลงพื้นที่เมื่อปี ๒๕๔๘ และหลังจากนั้นไม่นานก็ได้ขึ้นเหนือไปศึกษาวิถีชาวไทเขินที่จังหวัดเชียงใหม่ และได้รับความร่วมมือจากพระคุณเจ้านักวิชาการ พระครูสิทธิปัญญาภรณ์ ชาวไทเขินแห่งวัดสันกำแพงลา มอบสำเนาผลงานศึกษาวิจัยวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ตนมาให้ใช้ในการจัดแสดง บรรณาธิการได้นำบทความของผลงานพระคุณเจ้ามาเผยแพร่ในคอลัมน์ **"วิจัยชาติพันธุ์"** ด้วยค่ะ

ส่วนคอลัมน์สุดท้าย เป็นที่น่ายินดีที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรีได้รับการตอบรับความร่วมมือในโครงการสำรวจวัตถุทางชาติพันธุ์จากน้องภัณฑารักษ์ในจังหวัดสงขลา ช่วยรายงานวัตถุทางชาติพันธุ์ในภาคใต้ บรรณาธิการจึงเลือกรายการ **"กรีขใบปรีอ"** มาเผยแพร่ในฉบับนี้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกท่านจะรับข่าวสารความรู้จากวารสารฉบับนี้ด้วยความรื่นรมย์ค่ะ

พบกันใหม่ในฉบับที่ ๓
นิตยา กนกมงคล

“ข่าวความเคลื่อนไหว”

งานสัมมนาเครือข่าย "รักษ่วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ภาคกลาง"

วันที่ ๒๔-๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๓

ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี

นิตยา กนกมงคล

ด้วยภารกิจของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี เป็นพิพิธภัณฑ์ด้านชาติพันธุ์วิทยา กิจกรรมหนึ่งที่ดำเนินการเพื่อสนับสนุนงานอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย คือ สื่อกลางระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยในปีนี้ได้เปิดเวทีสัมมนา "รักษ่วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ภาคกลาง" ให้ผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตภาคกลาง มาร่วมสนทนา นำเสนอเอกลักษณ์วัฒนธรรม การดำเนินงานอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมภายในกลุ่มชาติพันธุ์ตน พร้อมพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักวิชาการด้านมานุษยวิทยา และผู้แทนหน่วยงานที่สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และหน่วยงานต่างๆ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีได้กรุณามอบปลัดจังหวัดปทุมธานีมาเป็นประธานในพิธีเปิดกิจกรรมเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๓

งานสัมมนาครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ๘ กลุ่ม ในภาคกลาง มาเป็นวิทยากรร่วมสนทนาพร้อมสมาชิกชุมชนและแสดงเอกลักษณ์วัฒนธรรมอย่างครื้นเครง

อาจารย์สมคิด จุมทอง ชาวพวนบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี, คุณองค์บรรจุน ชาวมอญ บางกระดี่ ในนามสมาคมไทยรามัญแห่งประเทศไทย และคุณวลัยลักษณ์ ทรงศิริ จากมูลนิธิเล็กประไพ วิริยะพันธุ์ มาร่วมดำเนินการสัมมนาในหัวข้อ "การรวมกลุ่มองค์กรกลุ่มชาติพันธุ์"

กำนันเงิน พันผาย ชาวของบ้านตะเคียนทอง กิ่งอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี, อาจารย์พิเนตร น้อยพุทรา ชาวไทยวน อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี, อาจารย์อำไพ มัชฌมาน ชาวมอญ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และบรรณาธิการรับหน้าที่ดำเนินการ สัมมนาในหัวข้อ "เอกลักษณ์ทางภาษากลุ่มชาติพันธุ์"

อาจารย์รุจิรา เชาว์ธรรม และคุณสมปอง เชาว์ธรรม ชาวลาวแกว้บ้านจันเสน จังหวัดนครสวรรค์, อาจารย์ พิศาล บุญผูก ชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และคุณวลัยลักษณ์ ทรงศิริ จากมูลนิธิเล็กประไพวิริยะพันธุ์ มาร่วมดำเนินการสัมมนาในหัวข้อ "เอกลักษณ์วิถีประเพณี และสังคมกลุ่มชาติพันธุ์"

อาจารย์ถนอม คงยิ้มละมัย ชาวไททรงดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, อาจารย์สมคิด จุ่มทอง ชาวพวนบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี, ผู้ใหญ่นิวัฒนากร ศรีพรหมมา ชาวลาวครั่งบ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท, ป้าวันทา เปือกฝ่อง ชาวลาวเวียง บ้านหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท และ บรรณาธิการ รับหน้าที่ดำเนินการสัมมนาในหัวข้อ "เอกลักษณ์เครื่อง แต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์" และ "การละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์"

ในภาคนักวิชาการ รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม นักมานุษยวิทยาอาวสุ และ ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ จากมหาวิทยาลัยมหิดล ก็ได้กรุณามาร่วมบรรยายให้

แนวทางการดำเนินงานอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมภายในกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยความอึดเอมใจ ที่ได้เห็นความตั้งใจของชาวกลุ่มชาติพันธุ์ ในตอนท้ายคุณปริมรัตน์ แยกเพ็ง ผู้แทนสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน ยังได้มาร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเรื่องการสืบทอดผลิตภัณฑ์ชุมชนบนรากฐานวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์

เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคกลางที่เกิดขึ้นจากการสัมมนานี้ ช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าร่วมได้เพื่อน ได้แนวร่วมที่จะได้จับมือช่วยเหลือกันและกันต่อไป รวมถึงการเป็นเครือข่ายของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี ในการสนับสนุนภารกิจกันและกันต่อไปอีกด้วย

การประชุมทางวิชาการนานาชาติ เรื่อง "ศึกษาอย่างรักเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี"
วันที่ ๒๐-๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๓ ณ โรงแรมอิมพีเรียลคเวนส์ปาร์ก กรุงเทพฯ

นิตยา กนกมงคล

งานศิลปกรรมไทยทั้งงานช่างหลวง และงาน
หัตถกรรมพื้นถิ่นหลายประเภทใช้อย่างรัก เป็นวัสดุหนึ่ง
ในการตกแต่ง และเคลือบผิวเพื่อความคงทนของ
วัตถุ เช่น ตู้พระธรรมลงรักปิดทอง, ภาชนะเครื่องเงิน
หัตถกรรมพื้นถิ่นทางภาคเหนือ และภาชนะเครื่องถม
หัตถกรรมพื้นถิ่นทางภาคใต้ ฯลฯ ช่างฝีมือส่วนหนึ่ง
ผู้สร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมเหล่านี้มักมีความชำนาญการ
ด้านการใช้ยางรักเรียกว่า "ช่างรัก" แต่ทุกวันนี้ช่างรัก รวม
ถึงภูมิปัญญาการสร้างสรรคงานด้วยรัก เริ่มลดน้อยถอยลง
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจึงมี
พระราชดำริในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างสาขานี้ กรม
ศิลปากร กรมป่าไม้ และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
จึงร่วมกันสนองพระราชดำริ โดยดำเนินโครงการ
รวบรวมรวมองค์ความรู้ วิจัย และขยายผลการดำเนินงาน
ด้านพฤกษศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แพทย์พื้นบ้าน งานช่าง

และอุตสาหกรรมท้องถิ่น ทั้งในประเทศไทย และจาก
ประเทศพม่า เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น และยุโรป

ผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการตั้งแต่ปี
๒๕๕๐-๒๕๕๓ แสดงให้ประจักษ์ในการประชุมทางวิชา
การนานาชาติ "ศึกษาอย่างรักเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
ฯ สยามบรมราชกุมารี" ครั้งนี้ โดยสมเด็จพระเทพรัตนฯ
ราชสุดาสยามบรมราชกุมารี เสด็จฯเป็นองค์ประธาน
ในพิธีเปิดการสัมมนาเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๓
งานนี้สามารถรวมผลงานเป็นรูปเล่มองค์ความรู้เกี่ยวกับ
ยางรักระดับในสากล ที่เป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อ
การดำเนินการอนุรักษ์ และพัฒนาต่อยอดผลผลิตงาน
ศิลปกรรมทุกระดับของประเทศต่อไป

“บันทึกกลุ่มชาติพันธุ์”

คนไทยเชื้อสายลาว

สมิง จงกะสิกิจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ประชาชนคนไทยปัจจุบันมีพื้นฐานมาจากสังคมผสมกันระหว่างชาติพันธุ์ ในต่างยุคต่างสมัย จนแทบจะแยกจากกันได้ยาก ปัจจุบันนักวิชาการใช้ภาษาวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์รักษาไว้ รวมทั้งลักษณะเด่นของหน้าตา สรีระและผิวสีเป็นหลัก ในจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ คนลาวเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับคนไทย ทั้งลักษณะหน้าตา ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ส่วนภาษาลาวและภาษาไทย ก็ถูกจัดไว้ในกลุ่มตระกูลภาษาเดียวกันตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ คือ กลุ่มไท-กะได หรือกลุ่ม ไท-ลาว ความไม่แตกต่างอย่างโดดเด่นระหว่างคนสองชาติพันธุ์นี้เอง อาจเป็นสาเหตุที่การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ลาวในสังคมไทยไม่เป็นที่สนใจ แม้คนไทยเชื้อสายลาวเองก็ยังไม่ให้ความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ และอนุรักษ์ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของตนเองเหมือนกับคนไทยเชื้อสายอื่น ๆ ในประเทศนี้

ผู้เขียนเองก็มีเชื้อสายลาว ในสมัยเป็นเด็กเคยพูดภาษาลาวได้คล่องแคล่วกว่าภาษาไทย แต่เมื่อย้ายถิ่นไปศึกษาเล่าเรียนในระบบโรงเรียนไทยและปฏิบัติราชการสำนักชาติพันธุ์ลาวของตนก็ถูกลืมเลือนไป จนเมื่อได้อินย้ายมาปฏิบัติราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และได้สัมผัสกับคนไทยเชื้อสายลาวในท้องถิ่นจึงได้เกิดสำนึกชาติพันธุ์ลาวของตนขึ้นมา เป็นที่มาของความพยายามศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายลาวทั้งโดยการเสวนากับคนไทยเชื้อสายลาวในชุมชนต่าง ๆ ในท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี และชัยนาท ทั้งแสวงหาความรู้จากเอกสารตำราทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เขียนโดยนักประวัติศาสตร์ไทย และนักประวัติศาสตร์ลาว นักการทูตลาว แล้วจึง

เริ่มประมวลองค์ความรู้ที่พอหาได้เขียนบทความนี้ขึ้นมา เพื่อหวังว่าจะเผยแพร่ให้พี่น้องชาติพันธุ์ลาวในสังคมไทยได้เกิดสำนึกชาติพันธุ์ของตนขึ้นมา แล้วช่วยกันศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชาติพันธุ์ลาวในประเทศไทยให้กว้างขวาง และเป็นที่รับรู้กันกว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป สารในบทความนี้อาจยังมีความคลาดเคลื่อนและไม่ครอบคลุมครบถ้วน จึงใคร่ขอให้ผู้อ่าน ผู้รู้ช่วยเขียนบทความเสริมเติมเต็มให้สมบูรณ์และแก้ไขความคลาดเคลื่อนนั้นด้วย

คนไทยเชื้อสายลาวในสังคมไทยที่จะเขียนถึงในบทความนี้จะหมายถึงเฉพาะคนลาวที่ไม่ใช่ชาวอีสานของประเทศไทย ไม่ใช่คนที่เป็ชาวล้านนาในอดีตที่กลายมาเป็นคนภาคเหนือของประเทศไทย แต่เป็นคนลาวล้านช้างที่ได้อพยพเข้ามาสู่สยามประเทศด้วยสาเหตุต่าง ๆ และได้กลายเป็นประชากรของประเทศไทยในปัจจุบัน

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบว่าคนไทยเชื้อสายลาวเผ่าต่าง ๆ ได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศสยามด้วยสาเหตุต่าง ๆ ในต่างยุคต่างสมัยกัน บ้างก็อพยพหนีภัยสงครามระหว่างอาณาจักรล้านช้างกับพม่า และอาณาจักรอันนัม (ญวน) ภัยสงครามระหว่างนครรัฐลาวด้วยกัน บางยุคก็หนีภัยธรรมชาติ โรคภัย ความอดอยากแร้นแค้น แต่ที่อพยพมากที่สุด คือ คราวอาณาจักรล้านช้างร่วมชาวเวียงจันทน์ทำสงครามแพ้สยามในปลายสมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวลาวล้านช้างถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยของราชอาณาจักรสยาม ถูกแยกย้ายไปเป็นแรงงานพัฒนาประเทศสยามในที่ต่าง ๆ เชลยที่เป็นเชื้อพระวงศ์ถูกจัดให้อยู่แถวย่านบางยี่ขันในปัจจุบัน แรงงานเชลยที่ถูกใช้ให้สร้างกรุงเทพมหานครถูกจัดให้อยู่แถวย่านพาหุรัดบ้าง แถวบางกะปิริมคลองแสนแสบบ้าง ที่เหลือกระจายไปในต่างจังหวัดแทนที่คนไทยที่ถูกพม่า

กวาดต้อนไปสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง หรือเพื่อเป็นแรงงานในวิสาหกิจของทางราชการ จังหวัดที่ได้รับเชลยลาวล้านช้างไปเป็นประชากรมากได้แก่ ลพบุรี สระบุรี ราชบุรี เพชรบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี มีบางส่วนถูกจัดไปไว้ที่จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดนครนายก และที่จังหวัดปราจีนบุรี ต่อเมื่อมีการเลิกทาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เชลยชาวล้านช้างจึงถูกปลดปล่อยจากการเป็นเชลยไปด้วย มีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับคนไทยเชื้อสายอื่นๆ ในสยาม ชาวล้านช้างจึงอพยพโยกย้ายถิ่นเพื่อหาที่ทำกินไปยังถิ่นอื่นๆ ทางทิศเหนือ ได้แก่ จังหวัดชัยนาท อุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร ซึ่งมีชาวล้านช้างที่อพยพมาจากแขวงหลวงพระบางและไชยบุรีได้อพยพมาอยู่ที่จังหวัดอุดรดิตถ์ พิษณุโลกและเพชรบูรณ์มาก่อนแล้ว

จากการเสวนากับคนไทยเชื้อสายลาวในท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี และชัยนาท และศึกษาจากเอกสาร ตำราต่างๆ ที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายลาวพบว่าสังคมไทยรับรู้ว่าคุณลาวนั้นอาจแบ่งเป็น ๖ กลุ่มย่อยคือ

๑. ลาวเวียง เข้าใจกันว่าเป็นชาวนครเวียงจันทน์และเมืองใกล้เคียงที่อพยพเข้ามาสู่สยาม ทั้งโดยหนีภัยสงคราม หนีภัยธรรมชาติ และถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยสงคราม ต่างวาระกันตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย คนลาวเวียงแต่งกายคล้ายคนลาวกลุ่มในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สำเนียงพูดก็คล้ายกัน น้ำเสียงห้วนและสั้นกว่าคนลาวคัง ถูกจัดให้อยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านโป่งและอำเภอฟากท่า จังหวัดราชบุรี, อำเภอกู่ทอง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี แล้วอพยพลงใต้ไปยังอำเภอเขาชัยยอดและท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี อพยพขึ้นเหนือไปอยู่จังหวัดอุทัยธานี โดยเฉพาะอำเภอบ้านไร่ และไปอยู่ที่กิ่งอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท จากนั้นก็ได้กระจายไปยังจังหวัดนครสวรรค์ ปะปนกับลาวคังในอำเภอบรรพตพิสัย อำเภอลาดยาว อำเภอท่าตะโก และอำเภอไพศาลี, จังหวัดพิจิตรที่อำเภอสางาม และจังหวัดกำแพงเพชรที่อำเภอขามเฒ่าและอำเภอวังน้อย

คลองขลุงและอำเภอไทรงาม การอพยพกระจายตัวไปในถิ่นต่างๆ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์นี้ขาดความสัมพันธ์ระหว่างกันจนถูกกลืนโดยประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่าในท้องถิ่นที่อพยพเข้าไป จนคนลาวเวียงบางส่วนไม่สามารถสืบสานประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบลาวเวียงของตนได้อย่างต่อเนื่อง

๒. ลาวคัง เข้าใจกันว่าเป็นคนลาวจากภูม่วงในราชอาณาจักรล้านช้างในอดีต ปัจจุบันน่าจะอยู่ในพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ที่ถูกคนลาวจากเวียงจันทน์กวาดต้อนมาส่งมอบให้ราชอาณาจักรสยาม จากการเสวนากับนักการทูตลาวซึ่งได้เดินทางมาเยี่ยมเยียนชุมชนลาวคังตามคำเชิญของผู้เขียน ท่านลงความเห็นว่าลาวคังน่าจะมีพื้นเพเดิมอยู่แขวงหลวงพระบางและแขวงไชยบุรี เพราะลาวคังมีสำเนียงภาษาพูดคล้ายคนจากทั้งสองแขวงดังกล่าว เอกลักษณ์เด่นอยู่ที่ผ้าซิ่นตีนจกสีแดงซึ่งย้อมด้วยน้ำครั่ง แต่เดิมถูกจัดให้อยู่ในจังหวัดนครปฐมแถวอำเภอเมือง อำเภอนครชัยศรี อำเภอบางเลน อำเภอดอนตูม แล้วจึงโยกย้ายมาอยู่อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอด่านช้าง อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี บางส่วนอพยพมาอยู่อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี แล้วอพยพต่อไปยังกิ่งอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี, อำเภอลาดยาว อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอท่าตะโก และอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์, อำเภอขามเฒ่าและอำเภอวังน้อย จังหวัดพิจิตรที่อำเภอสางาม และจังหวัดกำแพงเพชรที่อำเภอขามเฒ่าและอำเภอวังน้อย

ชาติพันธุ์กลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนมาสู่ดินแดนสยามอันเป็นผลมาจากสงครามระหว่างราชอาณาจักรสยามกับอาณาจักรอันนัม และโดยการกวาดต้อนของอุปราชเมืองหลวงพระบางส่งมาเป็นบรรณาการแก่ราชอาณาจักรสยาม

๓. ลาวพวน เข้าใจกันว่าเป็นชาวพวนที่มีถิ่นกำเนิด

ในแขวงเชียงขวาง ดินแดนทุ่งไหหินอันลือชื่อในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คนพวนมีเอกลักษณ์ทางภาษาค้ายไปทางชาวผู้ไทเผ่าต่าง ๆ ในดินแดนสิบสองจุไทย ปัจจุบันคือ ตอนเหนือของประเทศเวียดนาม มีเมืองแถนหรือเดียนเบียนฟูเป็นศูนย์กลาง คนพวนไม่นับว่าตนเป็นคนลาว และคนลาวล้านช้างก็ไม่นับพวนว่าเป็นลาว เพราะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งทางสำเนียงภาษาลาวดลสายฟ้าทอและการแต่งกาย รวมทั้งประเพณีพิธีกรรม เช่น ประเพณีกำฟ้าและเส่กระจาด เป็นต้น ในอดีตดินแดนพวนมักถูกครอบครองโดยราชอาณาจักรล้านช้างร่มขาวหลวงพระบางบ้าง โดยอาณาจักรอันนัมบ้าง โดยพม่าบ้าง หรือบางครั้งก็ถูกครอบครองโดยหลายอาณาจักร

ชนกลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนมาสู่ราชอาณาจักรสยามจากผลของสงครามตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทั้งโดยกองทัพสยามบ้าง โดยกองทัพราชอาณาจักรล้านช้างบ้างต่างเวลากัน คนพวนกลุ่มใหญ่ถูกจัดให้อยู่ที่อำเภอบ้านหมี่ อำเภอกอคำโรง จังหวัดลพบุรี, จังหวัดอุดรธานี, จังหวัดสกลนคร, จังหวัดน่าน และจังหวัดแพร่ เป็นต้น

ชาวพวนมีการสานสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเหนียวแน่น ทั้งโดยประเพณีพิธีกรรมในระดับท้องถิ่นและจัดตั้งชมรมไทยพวน มีการจัดงานพบปะกันทุกปีเป็นเวลานานกว่า 50 ปีมาแล้ว โดยหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดงานไปในท้องถิ่นจังหวัดต่างๆ ประมาณ 22 จังหวัด ทั่วประเทศไทย สามารถคาดคะเนจำนวนประชากรได้ประมาณกว่าห้าล้านคนทั่วประเทศไทย

๔. ลาวโซ่งหรือไทโซ่งดำ (ไทยทรงดำ) เป็นคนผู้ไทดำที่มีถิ่นกำเนิดในดินแดนสิบสองจุไทย ซึ่งมีเมืองแถน (เมืองเดียนเบียนฟู) เป็นศูนย์กลาง อาศัยปะปนอยู่กับไทแดงและไทขาว มีเอกลักษณ์ทางภาษาแบบชาวผู้ไทในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ลักษณะเสื้อผ้าและการแต่งกายด้วยสีดำ มีประเพณีพิธีกรรมนับถือผีอย่างจริงจัง เครื่องครัด ไทโซ่งดำถูกชาวสยามเรียกว่าลาวเพราะมีภาษาพูดอยู่ในกลุ่ม ไท-กะ ไดหรือกลุ่มภาษาไท-ลาว แต่ไม่เหมือนภาษาไทย แต่แท้จริงกลุ่มชาติพันธุ์นี้ไม่ใช่คนลาวล้านช้าง ในอดีตถูกครอบครองโดยลาวล้านช้างบ้าง โดยเวียดนามบ้างและโดยจีนฮ่อบ้างจนมีความปนเปื้อนทางวัฒนธรรม จึงมักถูกเรียกว่าเมืองสามฝ่ายฟ้า

ชาติพันธุ์กลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนมาสู่ดินแดนสยามอันเป็นผลมาจากสงครามระหว่างราชอาณาจักรสยามกับอาณาจักร

คาดว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวกลุ่มต่างๆ นี้มีจำนวนมากที่ถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมอื่นๆ จนระบุไม่ได้ชัดว่าเป็นคนไทยเชื้อสายลาว ประกอบกับคนไทยเชื้อสายนี้ความรู้สึกต่อสิ่งที่เปิดเผยตนเองว่ามีเชื้อสายลาว

อันนัม และโดยการกวาดต้อนของอุปราชเมืองหลวง พระบางส่งมาเป็นบรรณาการแก่ราชอาณาจักรสยาม แล้วถูกจัดให้อยู่ที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีเป็นแหล่งใหญ่ ภายหลังมีการโยกย้ายถิ่นไปสู่ท้องถิ่นอื่นหลายจังหวัดเช่น จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่อพยพไปไกลจากแหล่งที่จัดให้แต่เดิมคือ ตำบลไผ่สิงห์ และตำบลมะมั่ง อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ได้มีความพยายามที่จะสร้างองค์กรของชาวไทยเชื้อดำเช่นเดียวกับคนพวน แต่ทำได้แค่ระดับชมรมไทเชื้อดำ และมีความแน่นแฟ้นกันเฉพาะพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง โดยการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทเชื้อดำ และองค์กรส่งเสริมวัฒนธรรมไทเชื้อดำในหมู่ญาติและมิตรสหาย นับว่ามีความเข้มแข็งรองจากลาวพวน และบางส่วนยังคงความเสี่ยงต่อการถูกกลืน

๕. ลาวแก้ว เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ไม่สามารถแยกได้อย่างชัดเจนจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวคั้งและลาวเวียง สำเนียงภาษาใกล้เคียงกับลาวคั้ง การแต่งกายไม่มีเอกลักษณ์เช่นลาวคั้งเพราะถูกกลืนไปกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีถิ่นกำเนิดใกล้เคียงกับกลุ่มลาวคั้ง คืออยู่ในลุ่มแม่น้ำโขงช่วงแขวงหลวงพระบางและแขวงไชยะบุรี คนลาวล้านช้างในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเรียกคนลาวแก้วและลาวคั้งว่าไทเมืองหลวงหรือไทไชยะ งานวิจัยของรุจิรา เชาว์ธรรม และคณะระบุว่ากลุ่มชาติพันธุ์นี้ถูกกวาดต้อนมาสู่สยามจากเมืองสามหมื่น เมืองเพ็ญ เมืองเลย เมืองแก่นท้าว เมืองลม เมืองปากลาย เมืองเล็ก ๆ รอบ ๆ นครเวียงจันทน์ เมืองภูเวียง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวคราวชนะศึกเวียงจันทน์ครั้งสุดท้าย สยามได้ยกเลิกราชวงศ์เวียงจันทน์

และเผาทำลายนครเวียงจันทน์จนราบคาบ ไม่สามารถจัดเป็นเมืองได้อีกต่อมาเป็นเวลานาน ถูกนำมาพักไว้ที่เมืองพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านไปยังจังหวัดสระบุรี อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์นี้มีอยู่หนาแน่นที่ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตำบลจันเสน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ อำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกสำโรง อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี กลุ่มชาติพันธุ์ลาวแก้วเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เสี่ยงต่อการถูกกลืนโดยวัฒนธรรมอื่นในท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงและลาวคั้ง

๖. ลาวกา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายนัก ไม่มีความโดดเด่นเฉพาะตัวเหมือนกลุ่มลาวที่กล่าวมาแล้ว มีเพียงคำพูดที่ลึบท้ายว่า กา เมื่อเป็นคำถามสำนวนภาษาที่แตกต่างไม่มากกับลาวกลุ่มอื่น ๆ ไม่มีการกล่าวถึงในทางประวัติศาสตร์แต่พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์นี้มีอยู่ปะปนกับลาวเวียงในพื้นที่ตำบลห้วยแห้ง ตำบลทัพหลวง ตำบลทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ ในเขตอำเภอห้วยคต และอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวต่าง ๆ ในบางพื้นที่ยังมีความสับสน เช่น คนไทยเชื้อสายลาวที่บ้านทัพหลวงและบ้านทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี กับคนที่บ้านเนินขาม กิ่งอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ซึ่งมีสำเนียงพูดเช่นเดียวกันคือสำเนียงลาวเวียงแต่กลับคิดว่าตนเองเป็นคนลาวคั้งเหมือนกับคนที่บ้านกุดจอก ตำบลกุดจอก กิ่งอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท ซึ่งมีสำเนียงภาษานุ่มนวลแบบลาวคั้ง การจะศึกษากลุ่ม

ชาติพันธุ์ลาวในสังคมไทยคงต้องสร้างเกณฑ์การจัดแบ่งเผ่าพันธุ์ให้ชัดเจนจึงจะสามารถแยกแยะผู้คนแต่ละเผ่าพันธุ์ให้ได้ตรงกับเชื้อสายที่แท้จริง

คาดว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวกลุ่มต่างๆ นี้มีจำนวนมากที่ถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมอื่นๆ จนระบุไม่ได้ชัดว่าเป็นคนไทยเชื้อสายลาว ประกอบกับคนไทยเชื้อสายนี้ความรู้สึกน้อยที่จะเปิดเผยตนเองว่ามีเชื้อสายลาว จึงทำให้ยากที่จะคาดคะเนจำนวนประชากรได้ แต่คาดว่าน่าจะมีถึงร้อยละ 20-30 ของประชากรไทย 60 กว่าล้านคนทั่วประเทศ

การสร้างสายสัมพันธ์เชิงเครือญาติด้วยการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่เป็นการกลืนทางชาติพันธุ์ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการยกระดับชาติพันธุ์ที่ดีกว่าให้มีสถานภาพทางสังคมให้สูงขึ้น เมื่อราชวงศ์จักรีแห่งสยามประเทศได้ปกครองราชวงศ์ลาวล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ ก็ได้รับเจ้าหญิงลาวเป็นราชชายานารี มีพระราชโอรสและพระราชธิดาสืบสายราชสกุลจักรีวงศ์ รัชสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้อภิเษกกับเจ้าหญิงทองสุข พระราชธิดาของพระเจ้าอินทวงศ์แห่งล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ มีพระราชธิดาทรงพระนามว่าเจ้าฟ้าหญิงกุลชลทิพยวดี ต่อมาได้เป็นพระราชชายานารีในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระราชโอรสคือเจ้าฟ้าชายอาภรณ์ ทรงเป็นต้นราชสกุลอาภรณ์กุล ณ อยุธยา และเจ้าฟ้ามหามาลาได้รับโปรดเกล้าให้ทรงกรมที่สมเด็จพระยาบรมมหาราชวัง

ล้านช้างระดับเชื้อพระวงศ์ได้รับราชการไทย เช่น พลตำรวจตรีศรีศักดิ์ มหิทธิเทพ และพันตำรวจเอก เขมสวัสดิ์ มหิทธิเทพ บุตรชายเจ้าศรีสวัสดิ์ ซึ่งเป็นบุตรของเจ้าศรีบุญชัย พระราชอนุชาของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์แห่งล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง พระราชบิดาของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา กษัตริย์ลาวล้านช้างพระองค์สุดท้ายก่อนที่ลาวจะเปลี่ยนการปกครองเป็นระบบใหม่ในปัจจุบัน อีกท่านหนึ่งคือเจ้าศรีไสวหรือขุนไสวแสนยากร อดีตนายพลโทแห่งกองทัพภาคที่ 2 โอนมารับตำแหน่งอดีตอธิบดีกรมตำรวจสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ผู้เป็นน้องชายของเจ้าศรีสวัสดิ์ เป็นต้น

ในระดับสามัญชนมีคนไทยเชื้อสายลาวได้ยกระดับตนเองจากลูกหลานเกษตรกร ด้วยการเข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นข้าราชการมีมาก ทั้งครู อาจารย์ นักวิชาการ ทหาร ตำรวจ นักกฎหมายหรือแม้แต่ นักปกครองและนักการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติในยุคต่างๆ ผู้เขียนได้รู้จักกับผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงบางท่านเมื่อเสวนากันเกี่ยวกับการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างคนไทยเชื้อสายลาว ท่านเหล่านั้นมีท่าทีไม่ค่อยสนใจและยังสับสนท่าที ที่จะเปิดเผยตนเองว่ามีเชื้อสายลาว

เมื่อซักขวนครู อาจารย์ในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเชื้อสายลาวสร้างหลักสูตรการเรียนภาษาลาวแก่นักเรียนและประชาชนผู้สนใจในชุมชนที่มี

ในปัจจุบันชนชาติลาวมีความสมบูรณ์ในฐานะชาติหนึ่งของสังคมโลก มีดินแดนและเอกราชเหนือดินแดนของตนเอง ในขณะที่ชนชาติมอญ ชนชาติกะเหรี่ยง ในสุวรรณภูมิถูกชนชาติพม่ายึดดินแดนทั้งหมดจนไม่มีดินแดนเป็นของตนเอง มีแต่ประชากรเชื้อสายมอญอยู่ในดินแดนประเทศไทย

มหิศวรงค์ดีสุนทรสนิทวงศ์ ทรงเป็นต้นราชสกุล มาลากุล ณ อยุธยา

ในส่วนข้าราชการชั้นสูงของไทยก็มีชาวลาว

ประชากรส่วนมากเป็นคนเชื้อสายลาว เพื่อใช้สื่อสารกับญาติชาวลาวในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ดีขึ้นก็ไม่ค่อยได้รับความสนใจ

ในปัจจุบันชนชาติลาวมีความสมบูรณ์ในฐานะชาติหนึ่งของสังคมโลก มีดินแดนและเอกราชเหนือดินแดนของตนเอง ในขณะที่ชนชาติมอญ ชนชาติเก่าแกในสุวรรณภูมิถูกชนชาติพม่ายึดดินแดนทั้งหมดจนไม่มีดินแดนเป็นของตนเอง มีแต่ประชากรเชื้อสายมอญอยู่ในดินแดนประเทศไทย ที่อยู่ในดินแดนเดิมก็ถูกบังคับให้เป็นคนพม่า แต่เขาเหล่านั้นยังคงสำนึกความเป็นคนชาติพันธุ์อันทรงเกียรติแห่งตน มีการสร้างเครือข่ายเยอโยสายสัมพันธ์ระหว่างคนเชื้อสายเดียวกันทั้งในประเทศไทยและดินแดนเดิมของตน สืบสานเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรม ปกปักรักษาประเพณีพิธีกรรมอันดีงามของชาติตนเอาไว้อย่างน่าสรรเสริญยิ่ง นำที่พวกเราชาวไทยเชื้อสายลาวเผ่าต่างๆ จะเอาเป็นเยี่ยงอย่างและภูมิใจในความเป็นคนเชื้อสายลาวอันทรงเกียรติแห่งตน

ในฐานะคนไทยเชื้อสายลาวคนหนึ่งขอเสนอ

ให้เราคนไทยเชื้อสายลาวที่อยู่ในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย ช่วยกันสร้างฐานข้อมูลคนไทยเชื้อสายลาวด้านต่างๆ อันได้แก่ ภูมิลำเนาปัจจุบัน จำนวนประชากร เชื้อสายเครือญาติ ประเพณีพิธีกรรม และวัฒนธรรมวิถีชีวิต โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่ยังคงมีอยู่และสืบค้นได้ รวบรวม บันทึกไว้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม และเผยแพร่สู่ตนเองและสังคมไทยทั่วไป พร้อมสืบสานสัมพันธ์กับชาติพันธุ์เครือญาติในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศอื่นๆ ที่คนลาวอพยพไปอยู่ในทวีปต่างๆ ทั่วโลก ให้สมบูรณ์ที่สุดที่จะสามารถสร้างขึ้นมาได้ ข้าพเจ้ายินดีเป็นผู้ประสานงานกับทุกท่าน

ติดต่อกับข้าพเจ้าได้ที่ 86 หมู่ที่2 ตำบลปงแสนทอง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100 โทร 081 7968896 e-mail ; sjongkasikit@yahoo.com

๑๔ วารสาร “รักษวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์”

“แหล่งเรียนรู้อาณาจักร”

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดฝางคลอง (ไทยพวน) จังหวัดนครนายก

นิตยา กนกมงคล

ภัณฑารักษ์ชำนาญการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี

ไม่ไกลจากทางขึ้นเขาใหญ่ทางจังหวัดนครนายก เป็นที่ตั้งของอำเภอปากพลี ถิ่นฐานที่อยู่ของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์พวน หรือที่คนทั่วไปเรียก "ลาวพวน" คนพวนกลุ่มนี้ยังคงการรับรู้ในสายรากวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ตน ดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพวน ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน การดำเนินประเพณีพวนในรอบสิบสองเดือน และรวมกลุ่มโดยศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่ที่วัดฝางคลอง ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จัดกิจกรรมประเพณี และเป็นสถานที่ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องต่างๆของชุมชน

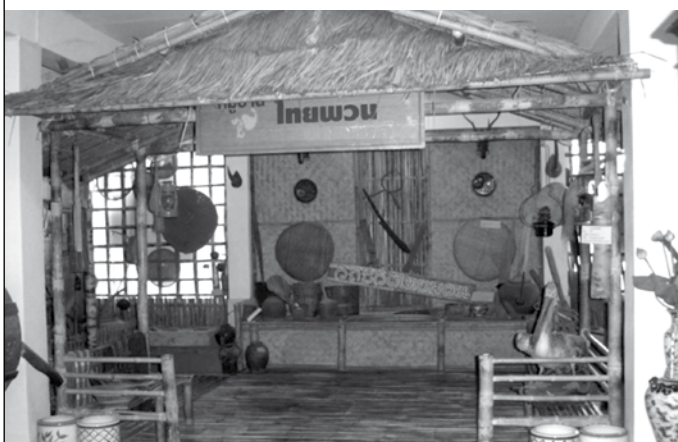
ฝ่ายวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี ได้เข้าศึกษาศูนย์กลางชาวพวนที่วัดฝางคลองแห่งนี้ เมื่อปี ๒๕๔๘ พระครูวิริยาญโยค เจ้าอาวาสวัดปากคลอง ได้ให้ข้อมูลชาวพวนและการดำเนินงานของชุมชนว่า ชาวพวนบ้านปากพลีมีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากเมืองพวน แขวงหัวพันทั้งห้าทั้งหก บนที่ราบสูงเชียงขวาง ในพื้นที่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวปัจจุบัน และได้ อพยพเข้ามาอยู่บริเวณอำเภอปากพลีนี้ด้วยเหตุของ สงคราม เมื่อราว พ.ศ. ๒๓๑๒-๒๓๒๒ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ทุกหมู่บ้านที่นี้ยังคงสามารถสืบถึงบรรพบุรุษได้ เช่น บ้านท่าแดง ริมคลองท่าแดงพระภิกษุนาม หลวงพ่อภาระ หลวงพ่อสุนันทาเป็นผู้นำชาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ต่อ มาจึงแยกชุมชนมาอยู่ที่บ้านฝางคลอง ๑๒ ครัวเรือน, บ้านเกาะหวาย เป็นชาวพวนกลุ่มเดียวกับที่อำเภอ ศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี และบ้านหนองหัวลิง เป็นชาวพวนที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ เป็นต้น

ชาวไทยพวนได้ร่วมกันสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่ ศูนย์กลางชุมชนนี้ โดยรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ในอดีตมา จัดแสดงให้เป็นอนุสรณ์ และเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรม ของชุมชน แม้ว่ารูปแบบการจัดแสดงมิได้หุตามแบบ ความนึกคิดของคนไทยทั่วไปที่ติดภาพบรรยากาศ พิพิธภัณฑ์ศิลปะแบบชาวตะวันตก หรือพิพิธภัณฑ์ไฮเทค ซึ่งชิงความสนใจจากเรื่องราวที่เป็นหัวใจ ไปอยู่ที่ความ ตระการตาของเทคนิคการป้อนข้อมูลให้ถึงปากเพียงก้าว เดินหรือปลายนิ้วกด แต่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้สมบูรณ์ด้วยชีวิต ผู้คน ทั้งความเคลื่อนไหวของชาวพวนปากพลี ที่พร้อม ต้อนรับแขกเยือนด้วยการเล่าถึงวิถีชีวิตเมื่อครั้งเยาว์วัย ผ่านเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละชิ้นด้วยความภูมิใจ

ชีวิตของเยาวชนชาวพวนที่เข้ามาใช้พิพิธภัณฑ์เป็นห้องเรียน ห้องค้นคว้า รวมถึงห้องพักผ่อนในยามว่าง ซึ่งยังมีได้ร่วมชีวิตของผู้ใหญ่ที่เข้ามาใช้พื้นที่เป็นห้องพบปะ ประชุมเตรียมงานประเพณีของชุมชนตลอดทั้งปี เช่น งานบุญข้าวเฒ่าเดือนอ้าย บุญข้าวจีเดือนสาม พิธีสูตรเสื้อผ้าในงานบุญสงกรานต์เดือนห้า บุญสารทพวนเดือนเก้า เป็นต้น เพียงแค่นี้ก็ทำให้พิพิธภัณฑ์ที่ทางกายภาพเป็นเพียงการจัดวางข้าวของเป็นกลุ่มๆ ตามประเภทพร้อมติดป้ายชื่อเรียกวัตถุ มีชีวิตในด้านคุณภาพด้วยชีวิตของเจ้าของวัฒนธรรม

เรื่องราวจากคำบอกเล่ามากมายจากชีวิตแท้ๆ ในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ สะท้อนภาพวิถีชีวิตชาวพวนไม่ว่าจะเป็นวิถีการทำนาในอดีตที่ใช้ "เคียวขอ" เครื่องมือที่ใช้งานได้ ๒ ทาง คือ ด้านไม้สะแกที่ตัดให้โค้งแบบรูปเคียวทั่วไปสำหรับบรรจบข้าวเป็นกลุ่มเข้ากระชับในมือซ้าย แล้วหมุนเคียวให้อีกด้านที่อยู่ตรงกันข้ามซึ่งติดใบมีดไว้กลับมาตัดกลุ่มรวงข้าวที่รวบไว้ได้ทันที เป็นภูมิปัญญาการผลิตเครื่องมือที่ง่ายแต่เอื้อประโยชน์การใช้งานสูง พระคุณเจ้ายังเล่าเพิ่มเติมอีกว่า เคียวนี้ใช้ทั้งในกลุ่มพวนที่ปากคลองและเขมรที่ฉะเชิงเทรา

นอกจากความมหัศจรรย์ในการเก็บรักษาเครื่องแต่งกายทั้งผ้านุ่ง และเสื้อมะกะແຫ່ງ ที่ติดตัวบรรพบุรุษมาตั้งแต่ครั้งอพยพมาจากเวียงจันทน์เมื่อเกือบ ๒๐๐ ปีที่แล้วของ พ่อปู่เพ็ง ย่าอำ จันทร์เพ็ง แห่งบ้านหนองแสงแล้วยังมีเรื่องราว "สอยห้ว ท้ายผ้า" ที่อยู่เบื้องหลังผืนผ้านุ่งชาวพวนอีก คำนี้เป็นคำเรียกเทคนิคการตกแต่งผ้านุ่งของสตรีพวน ที่นิยมทอจกลายเฉพาะส่วนเส้นหัวและท้ายหรือตีนผ้านุ่งอย่างสวยงามวิจิตร แล้วนำมาสอยต่อเข้ากับตัวผ้านลายมัดหมี่ หรือลายเส้นพื้นๆ สำหรับใส่ไปในงานประเพณีสำคัญ เมื่อใช้นุ่งอยู่บ้านก็จะเลาะเส้นหัว-ท้ายผ้านี้ออกเก็บไว้ สำหรับสอยเข้ากับผ้านุ่งอีกครั้งเมื่อถึงงานสำคัญ หรือเมื่อต้องการสลับเปลี่ยนลายให้ผ้านุ่งได้หลายแบบไม่ซ้ำกันก็เลาะเปลี่ยนหัว-ท้ายผ้าก็จะได้ผ้านุ่งลายใหม่ได้โดยง่าย "เส้นหัว-ท้ายผ้า" นี้จึงเป็นมรดกเครื่องแต่งกายของชาวพวนที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งลูกหลานมักเก็บรักษาไว้รำลึกถึงพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย

นี่เป็นเพียงเรื่องราวส่วนหนึ่ง ที่ผู้เขียนได้รับรู้จากชีวิตในพิพิธภัณฑ์วัดฝั่งคลอง หากได้เยี่ยมชมบ่อยครั้งก็ได้เรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิต โลกทัศน์ของชาวพวนอำเภอบางพลีมากขึ้นด้วยความอึ้งในมิตรภาพจากชาวพวน ท่านผู้สนใจสามารถเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์วัดฝั่งคลองได้ทุกวัน โดยติดตามสอบถามได้ทางโทรศัพท์ ๐-๓๗๓๙-๙๙๙๓๓

“วิจัยชาติพันธุ์”

งานวิจัย เรื่อง การสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทยจีน*

พระครูสิทธิปัญญารักษ์ (อดิศักดิ์ ไชยपालะ)

พระมหาสกล มหาวิโร และคณะ

ชาวไทยจีน วัดสันกำแพง ปลา บ้านทรายมูล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี ๒๕๔๗

การวิจัยเรื่องการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทยจีน ทั้ง ๔ หมู่บ้าน คือ สันกำแพง ปลา บ้านทรายมูล บ้านหัวทุ่ง ตำบลทรายมูล และบ้านร่องม่วงม้า อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นประวัติศาสตร์ในช่วงระยะเวลา ๘๐ ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๗-๒๕๔๗ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สามารถสืบค้นหลักฐานข้อมูลได้ จากคำบอกเล่าของคนในหมู่บ้านและจากประวัติศาสตร์ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชื่อมโยงให้เห็นพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมไทยจีนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีระยะเวลาศึกษา ๑๘ เดือน คือตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะวิจัยและชาวบ้านพร้อมกัน ตั้งแต่การวางแผนดำเนินงานร่วมกัน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคณะวิจัยและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะวิจัยกับชาวบ้าน โดยใช้เครื่องมือคือการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสังเกต การสนทนากลุ่มและการจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกรักวัฒนธรรมไทยจีน เป้าหมายของกระบวนการเหล่านี้เพื่อให้ชุมชนเกิดตระหนักรู้ถึงภาพเหตุการณ์ในอดีตและถ่ายทอดแก่คณะนักวิจัยได้อย่างถูกต้อง เป็นพื้นฐานในการวางแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยจีน การวิจัยได้อาศัยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๙ คน จากประชากรทั้งหมด ๔ หมู่บ้าน การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกโดยชาวบ้านซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเป็นที่เคารพของคนในหมู่บ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูล

จากภาคสนาม ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมได้นำมาวิเคราะห์และเรียบเรียงนำเสนอในเชิงพรรณนาพร้อมด้วยแทรกรูปภาพประกอบ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ชาวไทยจีนมีประวัติความเป็นมาร่วมสองร้อยปี เป็นลูกหลานชาวไทยจีนที่ได้อพยพมาจากเชียงตุงประเทศพม่าในยุค "เก็บผักใส่เมือง" จากหลักฐานยืนยันคือวัฒนธรรมประเพณีที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีตานข้าวใหม่เดือนมกราคม ประเพณีปีใหม่เมืองเดือนเมษายน ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่าเดือนมิถุนายน ประเพณีเข้าพรรษา นอนวัดจำศีลและออกพรรษา ประเพณีตานหาคนตาย ประเพณีจุลกฐิน ประเพณีการตั้งธรรมหลวง ประเพณีการเกิด ประเพณีแต่งงาน ประเพณีการอยู่กรรม ประเพณีสร้างบ้านใหม่ ประเพณีงานศพ และความเชื่อเรื่องใจบ้าน ส่วนวิถีการดำรงชีวิตยังเป็นเกษตรกรรม ที่มีการปลูกข้าวหอม กระเทียม ผักต่าง ๆ และพืชสวนที่เป็นไม้ยืนต้น เช่น มะม่วง ลำไย เป็นต้น การแต่งกายแบบไทยจีนในโอกาสงานประเพณี ส่วนใหญ่วันปกติแต่งกายแบบผสมผสานกับคนไทยทั่วไป อาหารการกินของชาวไทยจีนมีลักษณะคล้ายอาหารคนเมืองเหนือ เช่น แกงผักแว่น น้ำพริกข่าเห็ดนี้ และรับประทานข้าวเหนียว

ลักษณะทางสังคมชาวไทยจีนทั้ง ๔ หมู่บ้านมีสังคมการอยู่ร่วมกัน เป็นระบบครอบครัวและเครือญาติ ที่ยังมีการพึ่งพาอาศัยกัน และภาวะผู้นำที่มีความเข้มแข็งสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดแก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกับลักษณะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีเพราะส่วนมากมีทรัพยากรที่ดิน เป็นของตนเองทำให้ ไม่ต้องเช่าที่

ทำกินผลผลิตที่ได้จึงเป็นรายได้ที่พอเพียงแก่การดำรงชีพ มีเวลาว่างพอที่จะไปทำกิจกรรมช่วยเหลือชุมชน การทำโครงการเสริมสร้างความรู้ และสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน กลุ่มสตรีและกลุ่มหนุ่มสาวของชุมชน

ลักษณะทางการศึกษา ชาวไทเขินกลุ่มนี้ มีพื้นฐานในด้านการศึกษาคือ ทั้งทางปริยัติและทางสามัญศึกษา และนอกจากนั้นยังมีการศึกษานอกระบบคือการส่งบุตรหลานเข้ามาบวชเรียนต้องเรียนตั้งแต่เป็นขโยม (เด็กวัด) สามเณรและพระภิกษุ การศึกษาทั้งสองระบบส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านผ่านทางพิธีกรรม ความเชื่อและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดทุกปี ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าและความหมายตลอดจนการปลูกฝังแนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรมไทเขินแก่ลูกหลานชาวไทเขินต่อไป

ในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการปลูกจิตสำนึกรักท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในงานวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างมากเพราะสามารถขับเคลื่อนงานวิจัยให้ก้าวหน้า และดึงดูดชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัยได้เป็นอย่างดี สามารถเป็นตัวชี้วัดในการมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการปลูกจิตสำนึกรักท้องถิ่นประกอบด้วยกิจกรรม สอดส่องชุมชนเพื่อพัฒนาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทเขิน กิจกรรมย้อนรอยอดีตถิ่นกำเนิดไทเขิน ณ เมืองเชียงตุง ประเทศพม่า และกิจกรรมงานสืบสานวัฒนธรรมไทเขิน ๒ เมษายน ๒๕๕๘ และผลจากการทำวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวของชุมชน กล่าวคือ คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในการกิจกรรมมากขึ้น ส่วนภายนอกชุมชนมีการจัดตั้งหอวัฒนธรรมไทเขินขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง

*หมายเหตุ พระครูสิทธิปัญญาวรณมอบสำเนาผลงานวิจัยนี้ให้แก่ฝ่ายวิชาการ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนนาภิเษก เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดแสดงเรื่องของชาวไทเขิน

“ฐานข้อมูลวัตถุทางชาติพันธุ์”

สถานที่พบ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มัชฌิมาวาส ในวัดมัชฌิมาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ชื่อวัตถุ กริชใบปรีอ (ใบตรง) **ชื่อสากล** กริช

กลุ่มชน ไทยมุสลิม ในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย

วัสดุ ใบกริช : โลหะผสม หัวกริช : เงิน

หน้าที่ใช้งาน

หน้าที่ตรง ใช้เป็นอาวุธประเภทมีดสั้นของชายชาวมุสลิมในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง โดยมักพกไว้ประจำกายในยามออกเดินทาง

ส่วนหน้าที่แฝง เป็นเครื่องแสดงสถานะและความเป็นชายชาติตรีของเจ้าของในงานพิธีการ หรือประเพณีประจำปีของชาวมุสลิมที่ต้องแต่งกายเต็มตามแบบพื้นเมือง กริชนี้จึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องนำมาประดับเข้าสู่ชุดกับเครื่องแต่งกายประจำกลุ่มชน

ลักษณะ

ใบมีดมีคมสองด้าน ขนาดเล็ก ตรง ปลายสอบเรียวแหลม ไม่มีฝัก

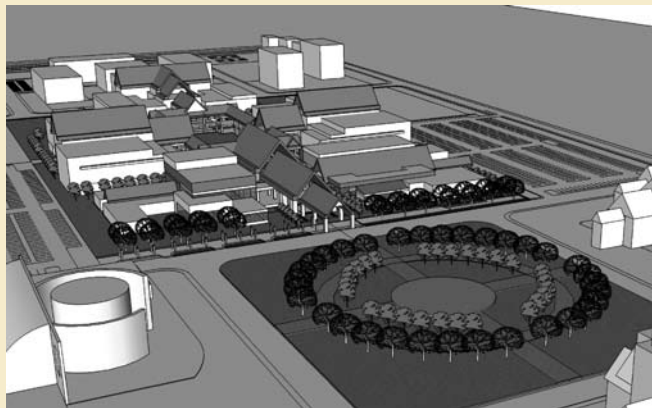
หัวกริช หรือด้ามกริช ขึ้นรูปด้วยแผ่นเงิน แกะสลักลวดลายตรงส่วนหัวกริช ตกแต่งเป็นรูปหัวนกฟังกะที่มีปากตรงแหลม ตามลักษณะของกริชหัวนกฟังกะแบบสงขลา

เปรียบเทียบกับกลุ่มชนอื่น

เป็นเครื่องมือที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชายชาวมุสลิม ในคาบสมุทรมลายูพบว่า มีความนิยมอยู่ในชุมชนมุสลิมตั้งแต่เขตสี่จังหวัดภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน

ความสำคัญ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของวัฒนธรรมชาวมุสลิม มีความหมายทางสังคมในฐานะเครื่องแสดงสถานะและความเป็นชายชาติตรีของชาวมุสลิมในชุมชนบนคาบสมุทรมลายูตอนล่าง ซึ่งยังสะท้อนถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมหรือมลายูในบริเวณนี้มาแต่อดีต และเป็นรากวัฒนธรรมหนึ่งของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผู้บันทึก นางสาวปัทมา ก่อทอง ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก

คลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๐

โทร ๐๒ ๙๐๒๗๕๖๘-๙

www.kanjanaphisek-museum.go.th